

Den största nyheten¹

Marina Ghersetti*

Coronapandemin har drabbat Sverige hårt och de flesta av oss har känt oro för det som hänt och för hur länge pandemin skulle vara. Känslor av oro utlöser behov av information och det är till nyhetsmedierna som vi första hand har vänt oss för information (Ghersetti & Odén, 2021). En anledning är att de digitala nyhetsmedierna är snabba, ständigt uppdaterade och lätt åtkomliga i smarta telefoner och läsplattor (Westlund, 2013), en annan att vi generellt sett litar på det de rapporterar (Andersson, 2019).

Vad medierna rapporterat har därför stor betydelse för hur vi uppfattat smittrisen och hur vi agerat under pandemin. Men samtidigt som nyhetsmedierna spelat en mycket viktig roll har de också stått inför stora utmaningar. Dels för att rapporteringen under pandemins mer dramatiska faser skett under stor tidspress, dels för att den krävt medicinska kunskaper som allmänreportrar oftast saknar. Det har inte underlättat

---

* Marina Ghersetti är docent vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) vid Göteborgs universitet.

¹ Studien ingår i forskningsprojektet Kriskommunikation och förtroende i det multipublika samhället (KRSAMS) vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet, och har finansierats av MSB. Kodningen av medieinnehållet har gjorts av forskningsassistent Johannes Malmgren.

att den medicinska expertisen varit oense om risker och nödvändiga åtgärder. Inte heller att pandemin varit så utsträckt i tid. När detta skrivs har redan två vågor av hög smittspridning inträffat med många dödsfall, en möjlig tredje våg väntar, och händelseutvecklingen börjar upprepa sig. Att efter ett år av oavbruten bevakning hitta nya vinklar och nya källor är också en journalistisk utmaning.

Så har heller inte mediernas rapportering gått obemärkt förbi. Under våren berömdes de för sin snabba coronaanpassning, för att de tog bort sina betalväggar, direktsände Folkhälsomyndighetens presskonferenser, höll social distans till intervjupersoner och spelade in radio- och tv-program utan publik. Under hösten vände däremot tongångarna och kritik riktades mot att de i för hög grad slutit upp bakom myndigheter och politiker, för att rapporteringen varit för Stockholmsfixerad och för bristande granskning av den svenska strategin (Andén, 2020a, 2020b; Croneman, 2020; Teodorescu Måwe 2020; Öhman & Rosén 2020).

En angelägen fråga är därför hur medierapporteringen egentligen sett ut. Hur mycket uppmärksamhet har coronapandemin fått, och när? Hur har den gestaltats i nyheterna, vilka frågor har dominerat och vilka aktörer har fått framträda? I vilken utsträckning har journalistiken varit informativ och granskande?

Att informera, gestalta och granska kriser

I Sverige brukar nyhetsmedierna sägas ha tre centrala uppgifter: att informera, att kommentera och att granska (Asp, 2006). När journalister själva tillfrågas är det

framför allt informationsuppgiften och granskningsuppgiften som sammanfaller med de yrkesideal som rankas högst (Wiik 2011). I samband med kriser är båda uppgifterna viktiga. Under coronakrisen har den information medierna gett på kort sikt haft betydelse för hur vi bedömt situationens allvar, vilka åtgärder vi vidtagit och hur vi respekterat de restriktioner som myndigheterna ålagt oss. Mediernas granskning har på lång sikt betydelse för vilka vi ställer till svars för pandemins humanitära och ekonomiska konsekvenser, och för vårt förtroende för politiker och myndigheter när pandemin är över (Esaiasson m.fl, 2020).

Kriser har i allmänhet stort nyhetsvärde och får mycket medieutrymme. De är oväntade och kommer plötsligt, innehåller dramatik, negativa och skrämmande inslag, berör såväl samhällseliter som enskilda medborgare, och har en oviss utgång (Vasterman & Ruigrok, 2013). I början på en kris, då läget oftast är akut och dramatiskt, ligger fokus på att snabbt informera och orientera allmänheten om vad som händer (Andersson Odén m.fl., 2005, Gherseti & Odén, 2010). Journalistiken riktar in sig på konkreta beskrivningar och uppgifter om drabbade, förluster och vidtagna åtgärder (Friedman & Wenger 1986; Scanlon, Luukko & Morton, 1978). Ansvariga politiker, myndigheter och experter som kan lämna aktuell information får mycket utrymme (Olsson, Nord & Falkheimer, 2015). Men samtidigt präglas journalistiken av oklarheter, spekulationer och osäkra uppgifter (Scanlon, 2011). Ju större nyhetsvärde desto mer sannolikt att snabbhet prioriteras före faktagranskning och korrekt rapportering (Nord & Strömbäck, 2006),

särskilt i det digitala nyhetsflödet där uppdateringar och korrigeringar sker fortlöpande (Östlund, 2018).

All journalistik bygger på gestaltning, också krisjournalistik. En gestaltning kan jämföras med en övergripande inramning eller perspektiv på en händelse (Tuchman, 1978) och handlar om hur nyheter väljs ut och berättas. Utgångspunkten är uppfattningen att journalistik aldrig kan vara en objektiv spegling av verkligheten och heller inte återge alla aspekter av en händelse. Istället väljer den vissa utsnitt (Tuchman, 1978) och återger dem på ett sätt som främjar vissa tolkningar, perspektiv och problemställningar, antingen genom att betona några sakfrågor framför andra eller genom det urval av aktörer som får framträda (Entman, 1993).

Journalistiska gestaltningar kan för enkelhetens skull delas in i två huvudkategorier: sakfrågespecifika gestaltningar och generella gestaltningar. Generella gestaltningar kan tillämpas på alla typer av journalistiskt innehåll oberoende av ämnesområde. Några sådana är ansvarsutkrävande, ekonomiska konsekvenser, konfliktcentrering, tävlingsfokus, moraliska bedömningar om rätt och fel, och det enskilda fallet (human interest). Sakspecifika gestaltningar, däremot, är kopplade till enstaka frågor eller ämnen som hamnat på mediernas dagordning (de Vreese 2005; Semetko & Valkenburg, 2000), som till exempel coronapandemin.

Ett särskilt kännetecken för krisjournalistik, som ofta samspelar med gestaltningen, är ett alarmistiskt tonläge. Det vill säga att man använder metaforer och bilder som framkallar känslor av oro och rädsla (Cornia m.fl., 2016) samt att uppgifter om dödstal,

skador och förödelse är överrepresenterade i rapporteringen (Moeller 2006; Stock, 2007).

En förklaring till journalistikens gestaltningar är att de anknyter till kulturellt och allmänt förankrade stereotyper och därigenom gör en nyhetsberättelse mer avskalad och begriplig (Seeger & Sellnow, 2016). En annan förklaring är att de erbjuder färdiga mallar för urval och bearbetning av ett händelseförlopp, vilket inte minst underlättar den journalistiska processen när den sker under tidspress.

Journalistikens granskande uppgift, att ställa samhället makthavare till svars och vara en kritiker av samhällets orättvisor, tillskrivs mycket högt värde i det demokratiska samhället och i journalisters bedömning av den egna yrkesrollen. Fokus flyttas från vad som hänt till varför det hänt, och med vilka konsekvenser. Granskning kan i huvudsak ske på två sätt. Dels genom grävande journalistik, där tid och redaktionella resurser avsätts för att gå till botten med frågor om vad som utlöst en kris och hur ansvariga politiker och myndigheter hanterat den. Ett annat sätt är att låta kritiska och avvikande röster komma fram i nyhetsmaterialet, och att låta mediernas egna medarbetare i ledare, analyser och krönikor själva inta en kritisk hållning och ifrågasätta krisens handhavande (Ekström, Johansson & Larsson, 2006).

Undersökningen

Undersökningen av de svenska nyhetsmediernas rapportering om coronapandemin bygger på två typer av material. Det ena består av sökningar på termen corona* i *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladets*,

Aftonbladets och *Expressens* pappersupplagor i mediearkivet Retriever mellan 1 januari–30 december 2020.

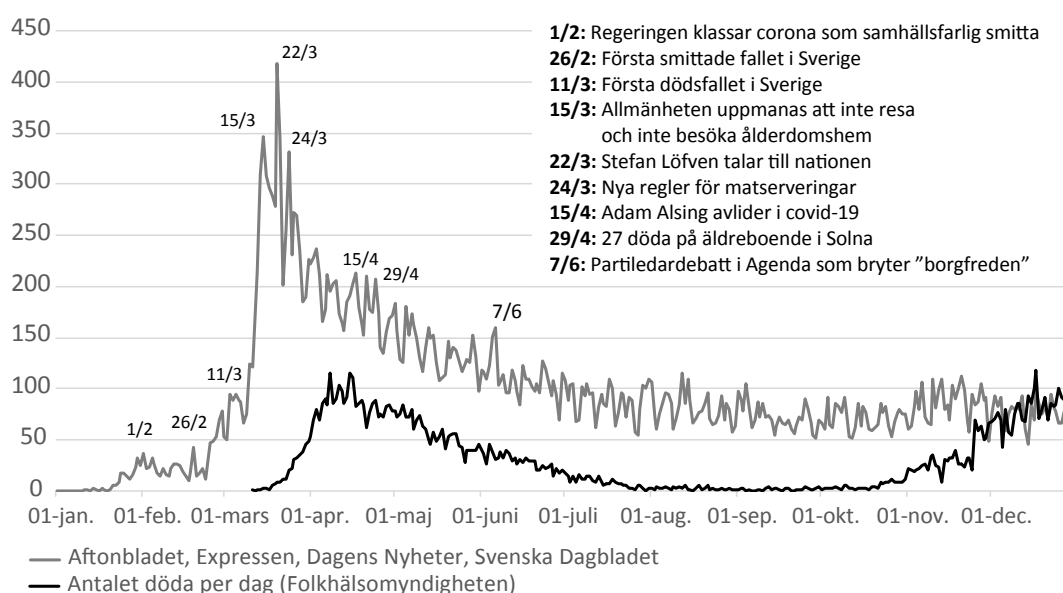
Det andra materialet består av innehållsanalys av nyheter och åsiktsmaterial om coronapandemin publicerade under 2020. Av resursskäl har ett urval gjorts i flera steg. I det första begränsades antalet medier till *Dagens Nyheter* och *Aftonbladets* pappersupplagor och till *Rapport 19:30*. I nästa steg valdes följande fyra tidsperioder: *24 februari–10 mars* då Sverige fick sina första smittade fall samtidigt som smittspridningen tagit fart i flera andra länder, *31 mars–14 april* då antalet smittade steg brant, intensivsjukvården var mycket hårt belastad och dödstalen ökade till synes okontrollerat, *2–18 juni* då talen över antal smittade och döda var på väg ner, och en del restriktioner drogs tillbaka och *16–30 september*, efter det att pandemin under sommar-månaderna legat på en lägstanivå med inga eller endast få dödsfall per dag. Slutligen valdes att analysera varannan dag under varje period. Alla artiklar och inslag som på något sätt berört coronapandemin har kodats. Sammanlagt har 1 473 nyhetstexter analyserats, 697 artiklar i *Dagens Nyheter*, 571 artiklar i *Aftonbladet* och 205 inslag i *Rapport*. Puffar på tidningarnas första-sida och löpsedlar i *Rapport* har utelämnats.

Exceptionellt nyhetsvärde

Den 12 januari 2020 rapporterade svenska medier att en person dött av coronaviruset i Kina. Under de följande veckorna ökade bevakningen i takt med att viruset spreds till fler europeiska länder och svenska sportlovs-resenärer kom hem från skidorter i Alperna där smitta

förekommit. Efter det första svenska dödsfallet den 26 februari stegrades rapporteringen dagligen för att nå en topp i mitten av mars i samband med att regeringen införde restriktioner och statsminister Stefan Löfven höll ett tal till nationen om det allvarliga pandemiläget (Figur 1).

Figur 1. Antal träffar per dag på sökordet corona* i Aftonbladets, Expressens, Dagens Nyheters och Svenska Dagbladets pappersupplagor, samt avlidna per dag, 1/1–31/12 2020.

Kommentar: Sökningarna har gjorts i mediearkivet Retriever. Statistik över avlidna har hämtats från Folkhälsomyndigheten.

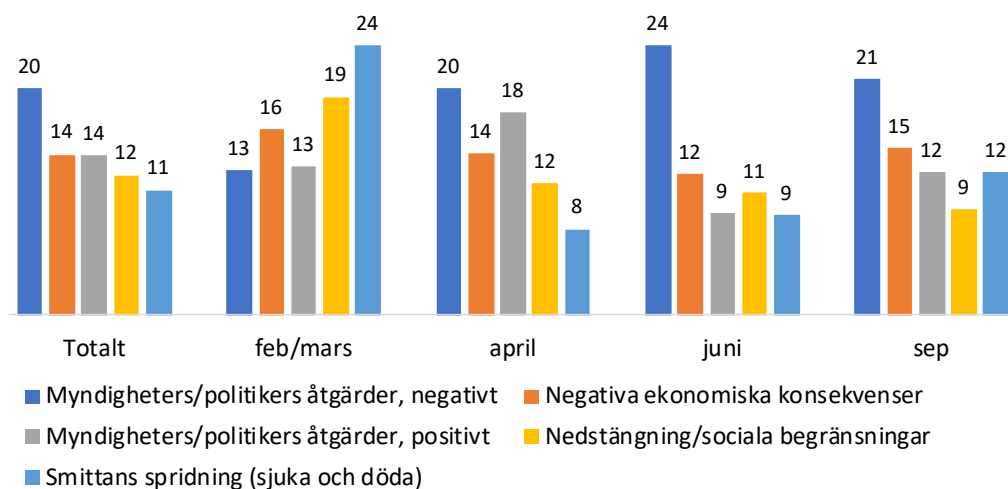
Mest omfattande var tidningarnas rapportering en månad innan antalet dödsfall nådde sin topp i mitten av april, med som mest 418 träffar i de fyra tidningarna under samma dag. De kommande tre månaderna minskade rapporteringen parallellt med att också kurvan över antalet avlidna sjönk, för att under sommarmånaderna och i september stabilisera sig på mellan 50 och 100 träffar per dag för de fyra tidningarna tillsammans.

Anmärkningsvärt nog ökade rapporteringen endast marginellt när antalet avlidna återigen började stiga under november och december (se också Widholm och Mårtenssons kapitel). Strax innan årsskiftet gick antalet döda per dag om antalet träffar i Retriever, vilket kan tolkas som att pandemin vid det laget hade övergått till ett slags normaltillstånd och dess nyhetsvärde därmed hade sjunkit.

Mest negativ rapportering

För varje analyserad artikel och inlägg har den dominerande gestaltningen kodats. Sammanlagt identifierades 14 olika sätt att gestalta coronapandemin. De fem vanligaste utgör tillsammans 71 procent av alla gestaltningar och dominerar mediebilderna av coronapandemin. Av dessa är fyra negativa och en positiv. Varje gestaltning rymmer i sin tur ett antal mer specifika sakfrågor. Sammantaget har drygt 90 olika sakfrågor kodats, varav några återkommer oftare än andra.

Figur 2. Mediernas vanligaste gestaltningar av coronapandemin under fyra perioder 2020, procent.

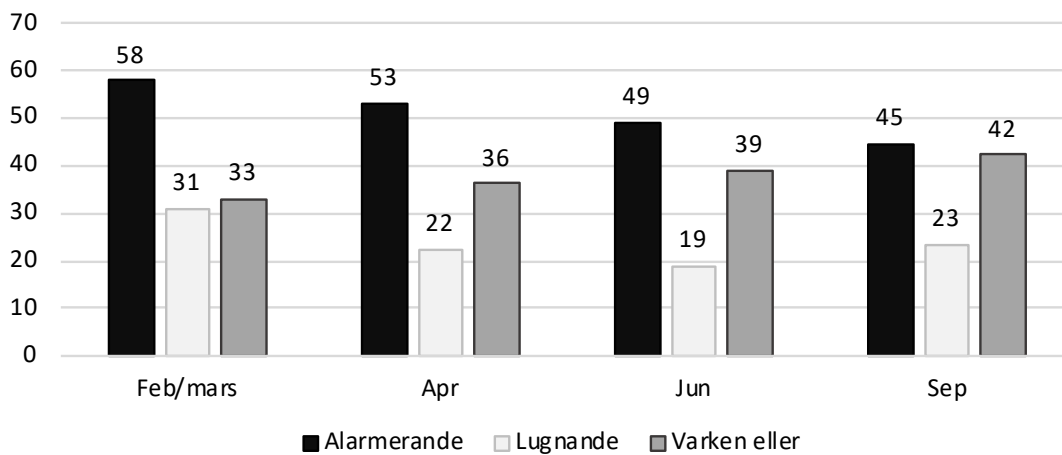

Den sammanlagt vanligaste gestaltningen är *Myndigheters/politikers åtgärder, negativt* (20 %). De enskilda sakfrågor som främst ryms här handlar om bristande politiskt ledarskap och under våren om brister inom vården med särskilt fokus på riskgruppen äldre. Under sommaren och hösten riktas uppmärksamheten även mot den svenska strategin och hur den skiljer sig från andra länders. Näst vanligaste gestaltning är *Myndigheters/politikers åtgärder, positivt* (14 %). Här riktar rapporteringen främst in sig på vidtagna åtgärder som visat sig vara effektiva och på positiva effekter av den svenska strategin, som att den drabbar ekonomin mindre hårt än den strategi som tillämpats i andra länder. Lika vanlig är gestaltningen *Negativa ekonomiska konsekvenser* (14 %). Under denna ryms sakfrågor om pandemins negativa effekter på företagsamhet och på enskildas privatekonomi, inklusive uppsägningar och permitteringar. Fjärde vanligaste gestaltning är *Nedstängning, sociala begränsningar* (13 %). Mest uppmärksamhet här får uppgifter om inställda evenemang och hur företag, verksamheter och allmänhet anpassat sig till de införda restriktionerna som besöksförbud på äldreboenden, stängda skolor och universitet, inställda idrottstävlingar, begränsade öppettider på restauranger och gym. Den femte vanligaste gestaltningen, *Smittans spridning (sjuka och döda)*, (11 %) kännetecknas av nyheter som handlar om pandemins geografiska spridning nationellt och internationellt, och av statistiska rapporter om antal smittade, avlidna och intensivvårdade personer, i Sverige och utomlands. Denna gestaltning var mest vanlig i början på året.

Alarmerande rapporter

Journalistik om kriser kan vara mer eller mindre alarmerande eller lugnande. Den kan till exempel välja att lyfta fram hur många som drabbats, risker och hot som krisen medför och människor som beter sig irrationellt och farligt. Eller den kan betona att samhället har krisen under kontroll, att effektiv hjälp når fram och att människor vet hur de ska skydda sig.

Figur 3. Tonläge i rapporteringen om coronapandemin under fyra perioder, procent av antal artiklar/inslag.

Kommentar: En artikel/inslag kan innehålla både alarmerande och lugnande inslag varför staplarna kan summara till över 100 % inom respektive period.

Journalistiken om coronapandemin var övervägande alarmerande under hela den analyserade perioden. Sammanlagt 51 procent av alla artiklar och inslag innehöll alarmistiska inslag, 23 procent lugnande inslag och 37 procent var varken alarmerande eller lugnande. Både mest alarmerande (58 %) och mest lugnande (31 %) var rapporteringen i början på året då ovissheten om pandemins spridning, dödlighet och samhällsliga konsekvenser både för Sverige och andra

länder var mycket stor. Nyhetsinslagen med alarmerande tonläge minskade under sommaren och hösten men förblev under hela den analyserade perioden fler än de med lugnande och neutralt tonläge.

Liknande mätningar av tonläge har gjorts i samband med svininfluensan 2009 och ebolapandemin 2014–2015. Svininfluensan var knappt jämförbar med covid-19 räknat i antal insjuknade och döda, och ebolapandemin nådde inte ens Sverige. Ändå var rapporteringen under coronapandemin inte mer alarmistisk än i samband med de två övriga pandemierna (53 % alarmistiska artiklar/inslag i båda fallen) (Ghersetti & Odén, 2021).

De mest synliga

I artiklarna och inslagen om coronapandemin förekommer aktörer – personer, myndigheter och organisationer – som uttalar sig eller på annat sätt kommer till tals, och aktörer som blir omtalade. I analysen har de två i varje artikel/inslag som mest kommer till tals och de två som mest blir omtalade kodats.

Svenska aktörer dominerar stort i coronanyheterna, de utgör 76 procent av alla som kommer till tals och 71 procent av alla som omtalas. Av övriga länder är USA, Norge och Storbritannien mest representerade.

Aktörer kan framträda fördelaktigt eller ofördelaktigt i medierna. Att själv få komma till tals räknas i allmänhet som en fördel, en aktör kan då påverka vad som rapporteras (Asp, 1986). Omtalade aktörer saknar däremot den möjligheten, de kan bli positivt eller negativt värderade. När det förekommer har det också

kodats. I nyhetsmaterialet kan värderingarna bestå i att en aktör kritiseras eller beröms av en annan aktör. I åsiktmaterialet handlar det om skribentens eller tidningens ställningstaganden. Tabell 1 visar de aktörer som framträtt mest i coronanyheterna samt indexvärden för hur de värderats. Negativa värden innebär att en aktör fått mer kritik än beröm, positiva värden det omvända. Vid ± 0 har en aktör fått lika mycket kritik som beröm.

Tabell 1. De största grupperna av svenska aktörer som kommer till tals och omnämns, procent av totalt antal artiklar/inslag och värderingsindex.

Grupp	Totalt antal framträdanden, procent av artiklar/inslag	Värderingsindex baserat på omnämningen		
		Totalt	Nyheter	Åsiktsmaterial
Företagare, företrädare för näringslivet	14	+ 5	+ 5	± 0
Företrädare för allmänheten	11	+ 1	+ 2	- 2
Regeringen	10	-19	-7	-36
Medier, ledarskribenter, krönikörer	10	+ 8	+ 19	± 0
Artister, idrottsutövare	9	+ 15	+ 15	+ 13
Folkhälsomyndigheten	8	-6	-4	-15
Företrädare för vård och omsorg	6	+ 32	+ 29	+ 45
Övriga svenska politiker	6	-16	-4	-29
Medicinska experter	4	+ 27	+ 23	+ 60
Regional förvaltning	3	-11	-8	-33

Kommentar: Index beräknat som $100 \times (\text{antal artiklar/inslag med beröm} - \text{antal artiklar/inslag med kritik}) / \text{alla artiklar/inslag}$. Till åsiktsmaterial räknas ledare, debattartiklar, insändare, krönikor och analyser. Övriga artikel- och inslagstyper räknas som nyhetsmaterial.

De aktörer som kom till tals och som omtalades mest var representanter för företag och näringsliv, följt av företrädare för allmänheten, regeringen och medier, ledarskribenter och krönikörer. Dessa fyra grupper tillsammans utgjorde nästan hälften av alla aktörer som förekom i det analyserade materialet. Deras bild av pandemin fick således ett tydligt genomslag i rapporteringen. Betydligt mindre uppmärksamhet fick politiker från oppositionspartierna (6 %) som kunde tänkas ha avvikande uppfattningar om hur pandemin hanterades. Folkhälsomyndigheten (8 %) var den enskilda myndighet som föga förvånande fick mest uppmärksamhet, mer än medicinska experter (4 %) dit både de som förespråkade den svenska strategin och de som kritiserade den räknas.

De grupper som fått mest beröm och stöd i rapporteringen är företrädare för vård och omsorg, medicinska experter, och artister/idrottsutövare. De som fått mest kritik är regeringen, övriga svenska politiker samt representanter för regional förvaltning. Sammantaget har medierna alltså gett en positiv bild av dem som vårdat covidsmittade patienter, den expertis som försökt förklara virusets egenskaper och smittans spridning samt av några yrkesgrupper som drabbats hårdast av restriktionerna. Mest kritisk har bilden varit av politiker och myndigheter som ansvarat för att hantera pandemin och utforma den svenska strategin och av dem som ansvarat för sjukvårdens organisering och administration. Sammantaget värderades regeringen neutralt i nyhetsmaterialet under våren men negativt i åsiktsmaterialet. Kritik riktades bland annat mot bristande beredskapslager och mot för hårda restriktioner.

tioner, framför allt från företagare och kulturarbetare, men det uttrycktes också stöd för andra åtgärder som infördes. Under den period i juni som ingår i undersökningen bröts den så kallade ”borgfreden” och den politiska oppositionen kritiserade svenska regeringens hantering av pandemin i hårda ordalag, vilket tydligt återspeglas i rapporteringen. Också kritiken mot Folkhälsomyndigheten och den regionala förvaltningen var mer uttalad under sommaren och hösten än under de två första mätperioderna.

Ett något överraskande resultat är den höga förekomsten av företagare och representanter för näringslivet, men det speglar den stora uppmärksamhet som ekonomiska frågor kring pandemin fått i rapporteringen. Ett annat oväntat resultat är den höga andelen medier, ledarskribenter och krönikörer bland aktörerna. Detta understryks av att de har kodats endast när de framträtt som aktörer, omtalats eller i egenskap av skribenter i åsiktsmaterialet, men alltså inte när de endast angetts som författare till en nyhetsartikel. Under våren omtalades denna kategori i huvudsak positivt i samband med att medierna anpassade sig till det exceptionella läget. Under sommaren och hösten kritiserades däremot rapporteringen på en rad punkter. Med några få undantag har mediernas åsiktsmaterial varit mer värderande än nyhetsmaterialet.

De enskilda svenska aktörer som syns mest i coronanyheterna (antingen genom egna uttalanden eller som omtalade) är statsepidemiolog **Anders Tegnell** (102 artiklar/inslag), statsminister **Stefan Löfven** (61 artiklar/inslag) och socialminister **Lena Hallengren** (55 artiklar/inslag). Anders Tegnell och Stefan

Löfven har båda fått mer kritik än stöd/beröm medan förhållandet är det omvända för Lena Hallengren. Mest kritiserade blev Tegnell och framför allt Löfven i juni, i samband med att den politiska oppositionen bröt borgfreden.

Mycket information och viss kritik

Coronapandemin är sannolikt den enskilda händelse som fått mest uppmärksamhet i svenska nyhetsmedier i modern tid. Störst var nyhetsvärdet månaden innan dödstalen i april nådde sin topp, det vill säga då ovissheten kring smittspridningen var stor, tillgången till säkerställda fakta var låg och efterfrågan på information fortfarande var intensiv. Under den andra vågen, då antal sjuka och döda översteg vårens siffror, hade däremot nyhetsvärdet dalat till betydligt lägre nivåer.

Sammantaget finns en stor bredd i den information som medierna gett, både i antalet sakfrågor och personer som förekommit. Rapporteringen har varit både omfångs- och innehållsrik. Ändå kännetecknas den av att några dominerade gestaltningar, liksom några aktörer, framträdde betydligt mer än andra. Av de fem vanligast gestaltningarna var fyra negativa och en positiv. Den stora merparten av nyheterna fokuserade på växande smittspridning, ökande dödstal, begränsningar, brister och felaktigheter som man menade hade begåtts i samband med pandemin. I vilken grad den i huvudsak dystra bilden speglade de verkliga förhållandena eller om journalistiken, som den ofta gör, överbetonade dramatiska och negativa inslag har däremot inte analyserats i denna undersökning.

Dramatiken i händelserna framhövdes också av en genomgående alarmerande rapportering. Dock inte mer alarmerande än vid svininfluensan 2009 och ebolapandemin 2014–2015 som i antal insjuknade och döda knappast går att jämföra med coronapandemin. Graden av reell fara i samband med pandemier förefaller alltså inte avspeglas i rapporteringens alarmerande ton, snarare verkar det finnas ett tak för hur alarmistiskt innehållet tillåts bli. Däremot kan coronareporteringens exceptionellt stora volym ha bidragit till att förstärka bilden av dramatik och fara. Det finns forskning som tyder på att alarmism kan försvåra krishantering och underminera förtroendet för medierna. Alarmism underblåser känslor av oro och rädsla som i sin tur kan leda till undvikande och förnekande av fara (Berger et al. 2019), liksom till undvikande av nyheter som upplevs vara för dystra, stressande och deprimerande (Fletcher 2020). I samband med kriser kan viss alarmerande journalistik ändå vara berättigad för att fånga allmänhetens uppmärksamhet och varna om hotets allvar.

Återstår till sist frågan om hur kritiskt granskande journalistiken om coronapandemin var fram till september 2020. I en undersökning som denna är det inte möjligt att uttala sig om de fall av grävande journalistik som medierna gjort. I den utsträckning de förekommit i urvalet ingår de endast som en artikel/inslag bland alla andra och har inte tillmätts särskild tyngd i analysen. Analysen tar heller inte hänsyn till de artiklar och inslag med undersökande journalistik som publicerats utanför undersökningsmaterialet, eller i andra programformat i *Sveriges Television*. Däremot har

analysen fångat upp i vilken grad coronarapportering låtit kritiska röster komma till tals genom att sammanställa hur centrala aktörer värderats i rapporteringen (jfr Ekström, Johansson & Larsson, 2006). Negativa omdömen och kritiskt ifrågasättande har förekommit, särskilt av de politiker och myndigheter som ansvarat för att hantera pandemin och organisera sjukvården. Rapporteringen under våren gav en i huvudsak neutral bild av både regeringen och Folkhälsomyndigheten, det vill säga att de negativa röster som hördes balanserades upp av lika många positiva. Det var först under sommaren och hösten som kritiken blev hårdare och mer uttalad, och de tidigare enstaka negativa rösterna samlades till en kör. Brytpunkten kom i samband med att oppositionspartierna bröt sin tystnad och i skarpa ordalag kritiserade både regeringen och myndigheterna för att inte ha gjort tillräckligt och för att ha gjort fel. Samtidigt fick också medierna utstå kritik för att de inte förmått att själva inta en kritisk hållning till den svenska strategin när ingen annan gjorde det.

Mot denna bakgrund kan man konstatera att medierapporteringen under pandemins första dramatiska månader till stor del följde regeringens och myndigheternas linje, såtillvida att budskap om smittläget, hur vi skulle skydda oss och vilka åtgärder som vidtagits fick mycket uppmärksamhet, och att de röster som ifrågasatta myndigheternas krishantering inte fick tillnärmelsevis lika stor uppmärksamhet. Detta bekräftas indirekt av Folkhälsomyndighetens presschef **Christer Janson**, i hans hyllning av mediernas insatser i Dagens Media (21-02-15). Ur samhällssynpunkt kan det dessutom förefalla rimligt att medierna bistår

myndigheterna med att föra ut viktig information under dramatiska kriser. Resultatet överensstämmer också med tidigare forskning som visat att den journalistiska granskningen kommer i ett senare skede, då krisen och dess konsekvenser kommit under kontroll, och då kritiska röster och avvikande ställningstaganden börjar höras i den allmänna debatten (Andersson Odén m.fl. 2005; Bainbridge & Galloway 2010; Littlefield & Quenette 2007). Detta stärker också teorin om att journalistiken i huvudsak är en återgivning av de åsikter och opinioner som dominerar i samhället, framför allt bland inflytelserika eliter (Bennett 2015). När avvikande röster är svaga eller saknas helt, vilket ofta är fallet när samhället drabbas av dramatiska och allvarliga händelser, och som borgfreden var ett tydligt exempel på, finns heller ingen kritik för medierna att rapportera och den bild som ges av händelserna sluter upp bakom den rådande opinionen.

I den mån jämförelser kan göras med mediernas rapportering av en tidigare pandemi som svininfluensan 2009, då liknande analyser visade att journalistiken med enstaka undantag okritisk slöt upp bakom den svenska strategin om massvaccineringar mot A(H1N1)-viruset, har rapporteringen denna gång varit mer nyanserad. Medierna har genom att släppa fram kritiska röster i viss mån uppfyllt sin granskande uppgift. Men granskningen riktades under pandemins första månader huvudsakligen mot konsekvenser av vidtagna åtgärder på äldreomsorgen, företagandet och enskilda yrkesgrupper. Kritiken mot och granskningen av grunderna i den svenska strategin, inklusive hur och varför den skilde sig från andra länders, kom

betydligt senare och först efter det att Sveriges dödstal visade sig vara mycket högre än i många andra länder, inklusive våra nordiska grannländer.

Referenser

- Andersson Odén, T., Ghersetti, M. & Wallin, U. (2005). *Tsunamins genomslag. En studie av svenska mediers bevakning*. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.
- Andén, A. (200623) *Svenska journalister har en del att lära*. Svenska Dagbladet.
- Andén, A. (201202) *Inte mediernas roll att heja på Sverige*. Svenska Dagbladet.
- Asp, K. (1986). *Mäktiga massmedier*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Bainbridge, J. & Galloway, C. (2010). Communications catastrophe: Blame, bBack Sunday and newspaper constructions of bushfire risks. *Media International Australia*, 137(1), 100–108.
- Berger, N., Lindemann, K., Bül, G-F. (2019). Wahrnehmung des Klimawandels durch die Bevölkerung und Konsequenzen für die Risikokommunikation [Public perception of climate change and implications for risk communication]. *Bundesgesundheitsblatt*, 62(5): 612–619.
- Cornia, A., Dressel, K. & Pfeil, P. (2016). Risk cultures and dominant approaches towards disasters in seven European countries. *Journal of Risk Research*, 19(3), 288–304.

- Croneman, J. (2012/15). *Släpp fram den seriösa kritiken mot Anders Tegnell's linje – och granska den*. Dagens Nyheter.
- de Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal + Document Design*, 13(1), 51–62.
- Ekström, M., Johansson, B. & Larsson, L. (2006). Journalism and local politics. A study of scrutiny and accountability in Swedish journalism. *Journalism Studies*, 7(2): 292–311.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward a Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Fletcher, R., Kalegeropoulos, A. & Kleis Nilesen, R. (2020). *News avoidance in the UK remains high as lockdown restrictions are eased*. Oxford: Reuters Institute, University of Oxford, <https://reuters-institute.politics.ox.ac.uk/news-avoidance-uk-remains-high-lockdown-restrictions-are-eased>
- Friedman, B. & Wenger, D. (1986). Local and national media coverage of disaster: A content analysis of the print media's treatment of disaster myths. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 4, 27–50.
- Ghersetti, M. & Odén, T. (2010). *Pandemin som kom av sig. Om svininfluensan i medier och opinion*. Stockholm: MSB.
- Ghersetti, M. & Odén, T. (2021). *Coronapandemin våren 2020. En undersökning av nyheter och opinion*. Stockholm: MSB. Kommande.

- Littlefield, R. S., & Quenette, A. M. (2007). Crisis Leadership and Hurricane Katrina: The Portrayal of Authority by the Media in Natural Disasters. *Journal of Applied Communication Research*, 35(1), 26–47.
- Moeller, S. D. (2006). "Regarding the pain of others": Media, bias and the coverage of international disasters. *Journal of International Affairs*, 59(2), 173–196.
- Nord, L. W. & Strömbäck, J. (2006). Reporting more, informing less. A comparison of the Swedish media coverage of September 11 and the wars in Afghanistan and Iraq. *Journalism*, 7(1), 85–110.
- Olsson, E.-K., Nord, L. W. & Falkheimer, J. (2015). Media Coverage Crisis Exploitation Characteristics: A Case Comparison Study. *Journal of Public Relations Research*, 27, 158–174.
- Scanlon, J. (2011). Research about the Mass media and Disaster: Never (Well Hardly Ever) The Twain Shall Meet. In J. R. Deltrani (Red.) *Journalism: Theory and Practice* (s. 233–269). Oakville, ON: Apple Academic Press.
- Scanlon, T. J., Luukko, R. & Morton, G. (1978). Media Coverage of Crises: Better than reported, worse than necessary. *Journalism Quarterly*, 55(1), 68–72.
- Seeger, M. W. & Sellnow, T. L. (2016). *Narratives of crisis. Telling stories of ruin and renewal*. Stanford, California: Stanford Business Books.
- Stock, P. V. (2007). Katrina and anarchy: A content analysis of a new disaster myth. *Sociological Spectrum*, 27(6), 705–726.

- Strömbäck, J., Tsfati, Y., Boomgaarden, H., Damstra, A., Lindgren, E., Vliegenthart, R. & Lindholm, T. (2020). News media trust and its impact on media use: Toward a framework for future research. *Annals of the International Communication Association*, 44(2), 139–156.
- Teodorescu Måwe, Alice (2011/25). *Sveriges coronast strategi behöver synas i sömmarna*. Göteborgs-Posten.
- Tuchman, G. (1978). *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York, London: The Free Press
- Vasterman, P. L. M. & Ruigrok, N. (2013). Pandemic alarm in the Dutch media: Media coverage of the 2009 influenza A(H1N1) pandemic and the role of the expert sources. *European Journal of Communication*, 28(4), 436–453.
- Westlund, O. (2013). Mobile news. A review and model of journalism in an age of mobile media. *Digital Journalism*, 1(1), 6–26.
- Öhman, D. & Rosén, E. (2020). *Smittskyddsläkare: För mycket Stockholmsfokus*. Sveriges Radio, <https://sverigesradio.se/artikel/7587565>
- Östlund, E. (2018). Redaktionenens lärdomar efter Stockholmsattentatet. I B. Johansson & L. Truedson (Red.), "Allt tyder på ett terrordåd". *Stockholmsattentatet 2017 i medier och opinion*. Stockholm: Institutet för mediestudier (IMS).